

Eğitici Gelişimi Programının Önem-Performans Analizi ile Değerlendirilmesi Evaluation of Trainer Development Program with Importance-Performance Analysis

Giray KOLCU^{1,2,3*}, Mukadder İnci BAŞER KOLCU^{1,2}

¹ Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Eğitimi ve Bilişimi Anabilim Dalı, Isparta, Türkiye
² Girne Amerikan Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıp Eğitimi ve Bilişimi Anabilim Dalı, Girne, KKTC
³ Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Ö Z E T

Eğitim programları tasarlanma, geliştirilme, denenme, uygulanma, değerlendirilme ve revizyon süreçlerini içeren dinamik bir yapıdır. Genel olarak bu amaçla bir model kapsamında program değerlendirme çalışmaları yapılmaktadır. Bu çalışmada bir eğitici gelişimi programının geribildirimlerinin önem-performans analizi ile değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Çalışmada Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hamidiye Uluslararası Tıp Fakültesi eğitici gelişimi programının katılımcılarının görüşleri değerlendirildi (n:56). Eğitim programının önem/performans puanlarının tanımlayıcı analizlerinde tüm konular için önem ortalaması $4,17 \pm 0,97$, performans ortalaması $3,94 \pm 1,09$ olarak hesaplandı. Ardından önem performans analizi ile konuları dört alanda dağılımı analiz edildi. Bu analiz sonrasında eğitici gelişim programı yenilendi. Bu çalışmada önem-performans analizinin sunduğu bilgiler programın değerlendirilmesi yönünden oldukça faydalı bilgiler sunmuştur. Bu nedenle sağlık profesyonelleri için geliştirilen programlarında önem performans analizinin programın değerlendirilmesine katkı sağlayabileceği kanaatindeyiz.

Anahtar Kelimeler: Eğitim programı geliştirme, program değerlendirme, önem-performans analizi

ABSTRACT

Educational programs are a dynamic structure that includes the processes of design, development, testing, implementation, evaluation and revision. In general, program evaluation studies are carried out within the scope of a model for this purpose. In this study, it is aimed to evaluate the feedback of a trainer development program with importance-performance analysis. In the study, the opinions of the participants of the Health Sciences University Hamidiye International Faculty of Medicine trainer development program were evaluated (n:56). In the descriptive analyzes of the importance/performance scores of the training program, the mean importance for all subjects was calculated as 4.17 ± 0.97 and the mean performance as 3.94 ± 1.09 . Then, with the importance performance analysis, the distribution of the subjects in four areas was analyzed. After this analysis, the trainer development program was renewed. In this study, the information presented by the importance-performance analysis provided very useful information for the evaluation of the program. For this reason, we believe that the importance performance analysis in the programs developed for health professionals can contribute to the evaluation of the program.

Keywords: Curriculum development, curriculum evaluation, importance-performance analysis

1. Giriş

Sağlık alanında öğrenci yetiştiren fakültelerin sağlık alanında bilimsel araştırma yaparak sağlık hizmet sunumunun ve teknolojilerinin gelişimini sağlamak, sağlık alanında hizmet sunumuna katılmak ve sağlık alanında uzman yetiştirmek gibi sorumlulukları vardır. Bu sorumluluklarından en belirgin olanı sağlık hizmet sunumu gibi düşünülse de sağlık hizmet sunumunun devamlılığını da ilgilendiren, alanında uzman sağlık çalışanları yetiştirmek sürdürülebilirlik için gereklidir (1). Ulusal düzeyde tıp fakültelerinde eğitici olabilmek için gerekli yeterlilikler incelendiğinde fakültelerin bir çoğunda atama ve yükseltme kriterlerinde alanında uzman olmak ve bu alanlarda yapılmış bilimsel yayınların nicel ve nitel değerleri üzerinden bir değerlendirmenin yapıldığı, bununla birlikte akademik personel adaylarının ders verme veya eğitici rollerine ithafen sadece verilen lisans ve lisans üzeri derslerin niceliksel değerlendirmesinin yapıldığı veya benzer şekilde sadece niceliksel olarak kaç lisans üstü tez danışmanlığı yapıldığı değerlendirilmektedir. Bu kriterlerle alan uzmanı akademisyenlerin tıp eğitiminde “nasıl öğreteceklerinden çok ne öğreteceklerini bilip bilmediklerini” değerlendirebilmektedir (2). Bu değerlendirme kriterleri ile işe alımı gerçekleşen akademik personelin bildiğini karşıya transfer edebilme yeteneği ya da günümüz dünyasında bilgi yarılma ömrü dikkate alındığında hekim adaylarına yaşam boyu öğrenen olma tutumunu ne oranda kazandırabildikleri sorgulanabilir bir hal almaktadır. Uluslararası alanda da benzer tartışmalar sürdürülmüş ve tıp eğitiminde bu kriterlerin eğitici rolü üstünden görev vermesi planlanan bireyler için uygun olmadığı görüşü ifade edilmiştir (3). Özellikle tıp eğitimi gibi usta-çırak temelinde gelişmiş ve rol modelinin çok önemli yer tuttuğu bir alanda iyi bir eğitici olabilmek için gerekli kriterler incelendiğinde alan yazında tanımlanan nitelikler; alanında uzman, kendini yenileyen, öğretim planlama ve süreçlerine hâkim, modern öğrenme yaklaşımları doğrultusunda rehberlik ve mentorluk yapabilen, takım çalışmasına uygun, liderlik özelliği ile rol model olabilen profesyonel ve etik değerlere saygı gösteren, mesleğe karşı hesap verebilir olmak olarak belirtilmiştir (2,3). Bu nedenle, tıp eğitiminde eğitici rolü üstlenmiş akademisyenlerin mesleğe adım atmalarını takiben ivedilikle eğitici özelliklerinin gelişiminin desteklenmesi, modern eğitim yaklaşımları kullanılarak öğrenenlerin kalıcı bilgiye ulaşabilmeleri için kullanmaları gereken eğitim yaklaşımları, eğitim yöntemleri, eğitim araç ve gereçleri ile eğitimlerinin etkinliklerini belirlemeye yönelik ölçme ve değerlendirme yöntem ve yaklaşımlarına hakim olmaları beklenmektedir. Bu amaçla ülkemizde de çeşitli eğitim programları tasarlanmakta ve uygulanmaktadır. Ulusal Tıp Eğitimi Akreditasyon Kurumu tarafından da bu yaklaşımlar desteklenmekte ve akademik personelin atama ve yükseltme kriterlerinde de bu programlara dahil olma ve başarılı olma şartının yer alması teşvik edilmektedir (4).

Eğitim programları tasarlanma, geliştirilme, denenme, uygulanma, değerlendirilme ve revizyon süreçlerini içeren dinamik bir yapıdır (5). Eğitim programı ile ilgili sonlandırma, programı revize etme veya programı devam ettirme gibi kararların verilebilmesi için programın çeşitli yönlerden değerlendirilmesi önerilmektedir (6,7). Genel olarak bu amaçla bir model kapsamında program değerlendirme çalışmaları yapılmaktadır (8,9). Program değerlendirme modellerinin birçoğunda katılımcıların gözünden programın değerlendirildiği bir basamak bulunmaktadır (8,10). Katılımcıların program ile ilgili düşüncelerinin değerlendirildiği çalışmalarda sıklıkla anketler veya ölçme araçları kullanılmaktadır (11,12). Anketler veya ölçme araçları ile elde edilen bu verilerin analizi sonrasında programda değişiklikler planlanmaktadır.

Önem performans analizi katılımcı memnuniyetini arttırmak için hangi alanlara öncelik verilmesi gerektiğini tespit etmek, sunulan hizmetin güçlü ve zayıf yönlerini ortaya koyabilmek için geliştirilmiştir (13). Eğitim alanında da programın değerlendirilmesi için kullanılmaktadır (14,15). Önem performans analizinin değerlendirilme alanları tabloda belirtilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Önem performans analizinin değerlendirilme alanları

	Düşük Performans	Yüksek Performans
Yüksek Önem	Yoğunlaşılması gerekenler	Korunması gerekenler
Düşük Önem	Düşük öncelikliler	Olası aşırılıklar

Amaç: Bu çalışmada bir eğitici gelişimi programının geribildirimlerinin önem-performans analizi ile değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Yöntem: Çalışma nicel araştırma deseninde önem-performans analizi olarak tasarlandı. Önem-performans analizinde ilk olarak değerlendirilecek özelliklerin bir listesi oluşturulmaktadır. Çalışmamızda da ders konuları değerlendirme listesi olarak belirlendi. Yine önem performans analizlerinde değerlendirme ölçeği olarak "5'li Likert ölçeği" kullanılması önerilmektedir (14). Çalışmamızda da bu öneriye uygun olarak 5'li Likert ölçeği tercih edildi. Çalışmada bir açıklama metni ile katılımcılardan almış oldukları eğitici gelişimi programını önem ve performans yönünden değerlendirmeleri istendi. Verilerin analizi için alanyazın ile uyumlu olarak merkezi eğilim ölçülerinden hareket edildi, aritmetik ortalamalar tercih edildi. Dikey ekseninde önem, yatay ekseninde performansın yerleştirildiği önem-performans analiz matrisi oluşturuldu. Analizi sonucunda değerlendirme ile ilişkili öneriler belirlendi (16). Çalışmanın analizlerinde SPSS paket programı kullanıldı.

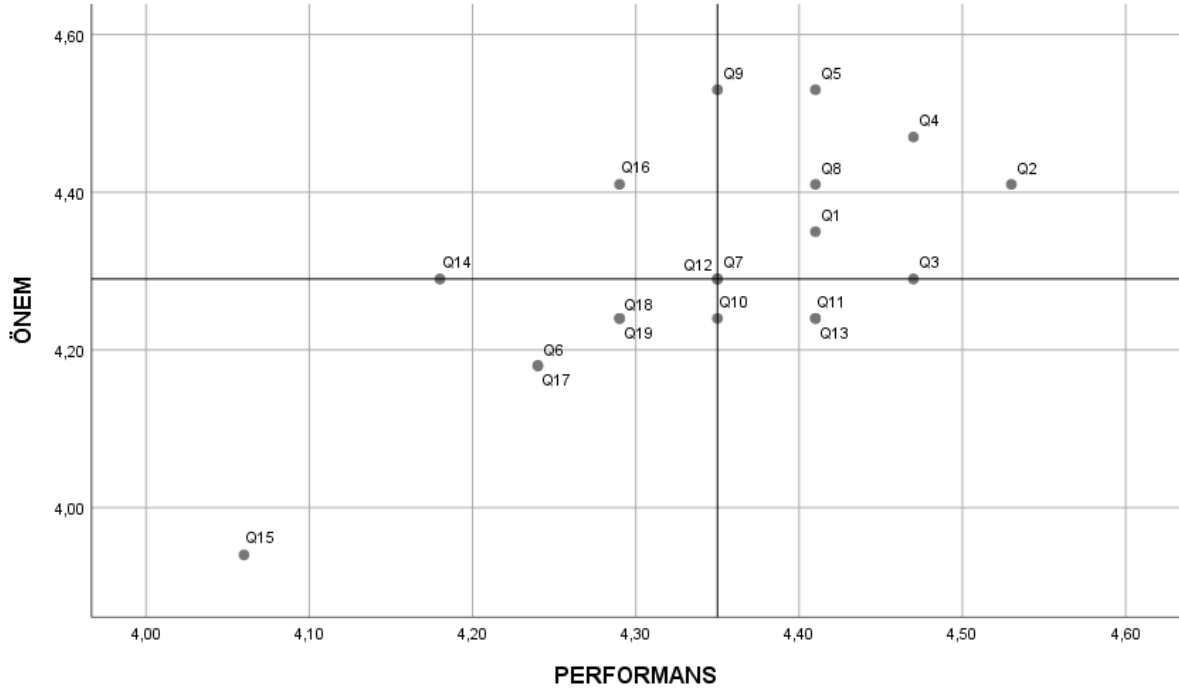
Bulgular: Çalışmada Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hamidiye Uluslararası Tıp Fakültesi eğitici gelişimi programının katılımcılarının görüşleri değerlendirildi (n:56). Katılımcıların yaş ortalaması 44,9±6,8 (Min: 30, Maks: 62) yılı. Akademik unvanlarına göre 23'ü (%41,9) profesör doktor, 10'si (%18,2) doçent doktor, 22'si (%39,9) doktor öğretim üyesiydi. Katılımcıların öğretim üyesi olarak çalıştıkları süre ortalaması 18,26±7,56 (Min: 1, Maks: 29) idi.

Eğitim programının önem/performans puanlarının tanımlayıcı analizlerinde tüm konular için önem ortalaması 4,17±0,97, performans ortalaması 3,94±1,09 olarak hesaplandı. Eğitim konularının önem ortalaması ve performans ortalaması ve standart sapmaları tabloda belirtilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Eğitim programının önem/performans puanlarının tanımlayıcı analizleri

Konu Başlığı	Önem ortalaması	±	SS	±	Performans ortalaması	SS	Korunması gerekenler	Yoğunlaşılması gerekenler	Düşük öncelikliler	Olası aşırılıklar
1. Erişkinler nasıl öğrenir?	4,33	±	1,00	±	4,25	0,84	x			
2. Deneyime dayalı öğrenme	4,29	±	0,80	±	4,29	0,85	x			
3. Olumlu eğitim ortamı	4,25	±	0,98	±	4,08	1,04	x			
4. Eğitimi kolaylaştıran iletişim becerileri	4,42	±	0,82	±	4,29	0,90	x			
5. Eğitimde gereksinim belirleme	4,38	±	0,76	±	4,04	1,02	x			
6. Eğitim Yöntemleri	4,10	±	0,97	±	3,83	1,23			x	
7. Eğitim Araç ve Gereçleri (Güncel yazılım ve uygulamalar)	4,25	±	0,89	±	3,92	1,08	x			
8. Gereksinime uygun eğitim programı hazırlama	4,33	±	0,95	±	4,21	0,82	x			
9. İyi Eğiticinin Özellikleri, Başarılı bir sunum için	4,42	±	1,01	±	3,96	0,94	x			
10. Beceri eğitiminde demonstrasyon, yetiştiricilik	4,08	±	0,96	±	4,00	1,00				x
11. Sağlık Profesyoneli Eğitiminde Simülasyon	4,08	±	0,92	±	3,88	1,25				x
12. Grup dinamikleri	4,17	±	0,95	±	3,75	1,19		x		
13. Ölçme-Değerlendirmeye Giriş	4,04	±	0,99	±	3,96	1,10				x
14. Sağlık Eğitiminde Ölçme Değerlendirme	3,96	±	1,10	±	3,79	1,12		x		
15. Çoktan Seçmeli Sorular	3,75	±	1,18	±	3,58	1,23			x	
16. Performansın Değerlendirilmesi	4,29	±	0,99	±	3,88	1,13		x		
17. Ölçme-Değerlendirmede Genellenebilirlik Kuramı	3,96	±	1,22	±	3,75	1,27			x	
18. Eğitimde program değerlendirme	4,04	±	1,07	±	3,71	1,32			x	
19. Mesleklerarası Araştırma/Eğitim (IPR, IPE)	4,00	±	0,97	±	3,71	1,32			x	

Eğitici gelişimi programı konu başlıklarının katılımcılar tarafından puanlandığı önem performans analizinde konular dört alanda dağılmıştır. Konuların dağılımı grafik ile gösterilmiştir (Grafik 1).

Grafik 1. Önem performans analizi grafiđi

Yukarıdaki grafiğin yorumlanmasında konu içeriklerine göre sınırdaki konular yeniden gözden geçirildi. Bu analiz sonrasında yoğunlaşılması gerekenler alanında 12,14,16 nolu başlıklar, korunması gerekenler alanında 1,2,3,4,5,7,8,9 nolu başlıklar, düşük öncelikliler alanında 6,15,17,18,19 nolu başlıklar ve olası aşırılıklar alanında 10,11,13 nolu başlıklar değerlendirildi (Tablo 1).

Tablo 1. Eğitim konularının önem performans tablosu

	Düşük Performans	Yüksek Performans
Yüksek Önem	Yoğunlaşılması gerekenler 12,14,16	Korunması gerekenler 1,2,3,4,5,7,8,9
Düşük Önem	Düşük öncelikliler 6,15,17,18,19	Olası aşırılıklar 10,11,13

Tartışma: Eğitim programları dinamik yapılardır (6). Bu programların düzenli ve sürekli olarak çeşitli araçlar ile değerlendirilerek gereksinimler ile uyumlandırılması gerekmektedir. Program geliştirme ve değerlendirme birbiri içerisinde bir anlamlılık ifade etmektedir. Değerlendirme ile bir programdan elde edilen veriler ile program hakkında karar bilgisi elde edilir.

Bu çalışmada sosyal bilimler alanında sıkça kullanılan önem performans analizinin eğitici gelişimi programının içeriğinin değerlendirilmesinde yer alabilme potansiyeli değerlendirildi.

Bu çalışma ile eğitici gelişim programı geribildirimler doğrultusunda eğitici grubu tarafından gözden geçirildi. Yüksek önem-yüksek performans alanındaki 1,2,3,4,5,7,8,9 nolu başlıklar için programda sürdürülmesine karar verildi. Yüksek önem düşük performans alanındaki 12,14,16 nolu başlıklar için başlıkların ve içeriklerin gözden geçirilmesine karar verildi. Düşük önem-yüksek performans alanındaki 10,11,13 nolu başlıklar için içeriklerin sadeleştirilmesine karar verildi. Düşük önem-düşük performans alanındaki 6,15,17,18,19 nolu sorular için birkaç konuyu birleştirme ve içerikleri sadeleştirme kararı alındı.

Bu çalışmada eğitim programındaki katılımcı sayısının görece az olması çalışmanın bir kısıtlılığı olarak değerlendirilmekte birlikte önem-performans analizinin sunduğu bilgiler programın değerlendirilmesi yönünden oldukça faydalı bilgiler sunabilmektedir. Bu nedenle sağlık profesyonelleri için geliştirilen eğitici gelişimi programlarında gereksinim analizine katkı sağlayabileceği kanaatindeyiz.

Kaynakça

1. Mormina M, Pinder S. A conceptual framework for training of trainers (ToT) interventions in global health. *Globalization and Health*. 2018 Oct 22;14(1).
2. Budakoğlu, İ., Çoşkun, Ö., Sayek İ. Tıp Eğitcisinin Özellikleri. In: Editör: Sayek İ., editor. *Tıp Eğitcisi El Kitabı*. Ankara: Güneş Kitabevi; 2016.
3. Bath * D, Smith C. Academic developers: an academic tribe claiming their territory in higher education. *International Journal for Academic Development*. 2004 May;9(1):9–27.
4. UTEAK. *Mezuniyet Öncesi Tıp Eğitimi Ulusal Standartları*. 2021.
5. Soner Mehmet Ö. Eğitimde Program Değerlendirme Ve Türkiye’de Eğitim Programlarını Değerlendirme Çalışmalarının İncelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2009;6(2):126–49.
6. Musick DW. A conceptual model for program evaluation in graduate medical education. *Academic Medicine*. 2006;81(8):759–65.
7. Balmer DF, Riddle JM, Simpson D. Program Evaluation: Getting Started and Standards. *Journal of Graduate Medical Education*. 2020 Jun;12(3):345–6.
8. Vassar M, Wheeler DL, Davison M, Franklin J. Program Evaluation in Medical Education: An Overview of the Utilization-focused Approach *Journal of Educational Evaluation for Health Professions*. *J Educ Eval Health Prof*. 2010;7:1.
9. Gibson KA, Boyle P, Black DA, Cunningham M, Grimm MC, McNeil HP. Enhancing evaluation in an undergraduate medical education program. *Academic Medicine*. 2008;83(8):787–93.
10. Frye AW, Hemmer PA. Program evaluation models and related theories: AMEE Guide No. 67. *Medical Teacher*. 2012;34(5).
11. Henry RC, Wright DE. When Do Medical Students Become Human Subjects of Research? The Case of Program Evaluation. *Academic Medicine*. 2001;76(9).
12. Kolcu, G , Başer Kolcu M. Reliability Analysis Of The Feedback Scale Of A Course With Classical Test Theory. *Turkish Journal of Health Science and Life*. 2020;3(2):20–4.
13. Martilla JA, James JC. Importance-Performance Analysis. *Journal of Marketing*. 1977 Jan;41(1):77–9.
14. ALBERTY Susan ve MIHALIK B. The Use of Importance_Performance Analysis as an Evaluative Technique in Adult Education. *Evaluation Review*. 1989;13(1):33–44.
15. ORTINAU, David J., BUSH, Alan J., BUSH, Robert P. ve T, L. J. The Use of Importance-Performance

Analysis for Improving the Quality of Marketing Education: Interpreting Faculty_Course Evaluations. *Journal of Marketing Education*. 1989;9(3-4):78-86.

16. BARTLETT PA. An Importance-Performance Analysis (IPA) of the Design Features of an Outdoor Golf Practice Facility. [Arkansas, U. S. A]: University of Arkansas; 1992.